Війна створює унікальні ризики для довкілля, які загрожують здоров'ю людей, природним ресурсам і екологічній безпеці держави. Попри це, збройний конфлікт не може бути виправданням для занедбання екологічної безпеки, адже його наслідки залишаються на десятиліття й визначають якість життя майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Краснова Ю.А. Право екологічної безпеки України: теоретичні аспекти. Монографія / Ю.А. Краснова. – К.: НУБіП України, 2017. – 589 с.
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 26 червня 1991 р. № 1268-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go (дата звернення: 03.12.2025).
3. Солодан К. В., Паламарчук А. І. Право на доступ до екологічної інформації в Україні в умовах правового режиму воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство : електронне наукове видання*. 2024. № 6. С. 75–82. URL: https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/12/77.pdf (дата звернення: 03.12.2025).
4. Солодан К. В. Право на безпечне довкілля в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №11. URL: http://www.lsej.org.ua/11_2023/68.pdf (дата звернення: 03.12.2025).

Нагорнюк Марія Миколаївна, *здобувачка ступеня вищої освіти бакалавр 2 курсу спеціальності «Право» Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ*
Науковий керівник:
Тригубенко Галина Василівна, *кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ ЄСПЛ У ПРАКТИКУ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ТА ДОКТРИНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Інтеграція України до європейського правового простору вимагає не лише гармонізації законодавства, а й глибокої трансформації національної правничої термінології. Проблема в тому, що просто переписати європейські закони недостатньо. Часто виходить так, що за формою наші закони вже ніби відповідають стандартам ЄС, але на практиці їх продовжують застосовувати по-старому. Зберігається інерційність пострадянської правової парадигми, де закон

сприймається як сукупність директивних приписів, що підлягають буквальному виконанню.

Як зазначає В. В. Лазарєв, правнича термінологія не є застиглою системою, а виступає динамічним та гнучким інструментом, що безпосередньо залежить від суспільно-історичних трансформацій, розвитку правотворчості та доктрини. Згідно з позицією автора, цей термінологічний масив формується під постійним впливом комплексу внутрішньомовних та зовнішніх чинників. Якщо внутрішні фактори зумовлені національною нормопроєктною технікою та накопиченим досвідом правозастосування, то саме зовнішні чинники — і насамперед інтенсивна взаємодія з європейським правовим простором — надають системі необхідного імпульсу для модернізації [1, с. 144–145].

Окремої уваги в процесі конституційної імплементації заслуговують категорії «якість закону» та «правова визначеність», які сьогодні займають важливе місце в практиці Конституційного Суду України (КСУ). Як зазначає С. П. Рабінович, правова визначеність є не лише вимогою до чіткості закону, а й важливою гарантією захисту прав людини від свавільних рішень державної влади. На думку науковця, ця категорія пов’язана зі стандартами Венеційської комісії, які вимагають, щоб закон був зрозумілим, доступним і передбачуваним для його адресатів. Водночас якість закону передбачає чіткість правових норм і процедур, що унеможливлює їх неоднозначне тлумачення та застосування. Дослідник наголошує, що нечіткість законодавства або відсутність зрозумілих правил його застосування створює стан правової невизначеності, який суперечить принципу верховенства права [2, с. 46–48].

Яскравим практичним вираженням сучасної доктринальної трансформації та впливу європейських стандартів стало переосмислення критерію «якість закону» в українському судочинстві. Зокрема, це простежується у зміні методології судового нормоконтролю при оцінці меж владних повноважень. Завдяки імплементації європейської доктрини «юридичної визначеності» та обмеження судової дискреції Конституційний Суд України перейшов до глибинної оцінки внутрішньої структури повноважень органу влади. На практиці це означає, що якщо закон надає право вибору поведінки, але не містить чітких процедурних запобіжників від зловживань та не окреслює межі цього вибору, такий акт визнається неконституційним. У такий спосіб європейська доктрина перетворила вимогу чіткості закону із суто технічного критерію на важливу гарантію захисту прав людини.

Прикладом практичної реалізації цього підходу в практиці Конституційного Суду України є Рішення від 20 червня 2019 року № 6-р/2019 (справа щодо відповідності Конституції положень Кодексу цивільного захисту). Оцінюючи дискреційні повноваження державних органів, КСУ прямо спирався на правові позиції ЄСПЛ, зокрема на висновки у справах «Волохи проти України» та «Олссон проти Швеції». Суд наголосив, що національне законодавство має не просто вказувати на наявність повноважень, а й з достатньою чіткістю окреслювати межі цієї дискреції (вільного розсуду)

чиновника та спосіб її здійснення, щоб забезпечити особі належний захист від свавільного втручання. Визнавши неконституційними розмиті норми кодексу, які дозволяли посадовцям діяти на власний розсуд без чітких процедурних меж, КСУ практично продемонстрував, як європейська доктрина якості закону блокує пострадянські легалістські підходи у національному правозастосуванні [3].

Узагальнюючи цей підхід, як типовий приклад дії нової доктрини, можна навести ситуацію, коли закон наділяє контролюючий орган правом за власною оцінкою вирішувати, чи є певне дрібне порушення підприємця достатньою підставою для анулювання ліцензії. З позиції старого формального легалізму, оскільки в законі написано слово «може», чиновник мав повну свободу дій, а суд лише перевіряв, чи мав цей орган загальну компетенцію видавати такі рішення. Проте сьогодні, застосовуючи європейський підхід, такий законодавчий припис підлягає визнанню неконституційним через брак якості закону. Адже відсутність у тексті чіткого переліку критеріїв та процедурних меж створює корупційні ризики та порушує принцип правової передбачуваності для громадянина. У цьому контексті Конституційний Суд України констатує, що закон не може наділяти суб'єкта владних повноважень абсолютною дискрецією, оскільки будь-який вільний розсуд посадової особи має обмежуватися чіткими законодавчими рамками та підлягати судовому контролю.

Імплементація правничої термінології, виробленої в прецедентній практиці ЄСПЛ, до рішень Конституційного Суду України є не просто механічним запозиченням, а процесом глибокої доктринальної адаптації, що потребує узгодження європейських концептів із національним конституційним ладом. Як слушно зазначає О. Щербанюк, інтеграція таких принципів в аргументацію рішень конституційних судів не лише розширює лексичний інструментарій, а й змінює саму парадигму конституційного судочинства, перетворюючи практику ЄСПЛ на дієвий інструмент тлумачення норм національного права [4, с. 103].

Доктрина «margin of appreciation» (поле розсуду держави) у практиці ЄСПЛ визначає межі, у яких держава має свободу дій для забезпечення прав людини з урахуванням національних особливостей. Як зазначав професор М. Козюбра, українська конституційна практика поступово адаптує цю доктрину, уникаючи як надмірного звуження захисту прав, так і безпідставного втручання в національний правопорядок [5, с. 12].

Процес імплементації європейських стандартів у практику має свої доктринальні та термінологічні виклики. Саме тому інтеграція європейських понять має відбуватися дуже зважено, із повагою до конституційної ідентичності України. Це дозволить уникнути суперечностей у законодавстві.

Попри доктринальні та нормативні труднощі, КСУ поступово долає ці виклики, використовуючи у своїй практиці підходи, вироблені Європейським судом з прав людини та іншими європейськими правовими інституціями. Це сприяє наближенню української системи захисту прав людини до європейських стандартів. Яскравим практичним прикладом такої системної імплементації є Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) від 3 квітня 2024 року №

4-р(II)/2024, ухвалене за конституційною скаргою Алексеєнка Кирила Олександровича. У цьому провадженні КСУ, оцінюючи гарантії соціального захисту ветеранів, звернувся до Хартії фундаментальних прав ЄС та стандартів Суду справедливості ЄС. Таке залучення актів права Європейського Союзу є методологічно виправданим у межах дослідження правових позицій ЄСПЛ, оскільки сама Хартія ЄС (ч. 3 ст. 52) прямо передбачає, що зміст і обсяг її прав є тотожними відповідним правам, гарантованим Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, яка інтерпретується саме в рішеннях Страсбурзького суду [6].

Захищаючи права ветерана через таку інтегровану європейську парадигму верховенства права та недоторканності людської гідності, КСУ визнав неконституційним звуження існуючих гарантій. Це свідчить про те, що імплементація європейських стандартів у практику національного конституційного контролю переросла рівень декларацій і стала комплексним судовим інструментом захисту прав конкретного громадянина в умовах викликів воєнного часу. Крім того, справа за скаргою К. О. Алексеєнка показує, як рішення Конституційного Суду України впливають на розвиток українського конституційного права. У цьому рішенні Конституційний Суд України не лише посилається на європейські принципи, такі як пропорційність, соціальна справедливість і заборона свавілля, а й застосовує їх під час вирішення конкретної справи. Завдяки цьому українське законодавство та практика його застосування поступово наближаються до європейських стандартів. Такі рішення сприяють формуванню єдиного підходу до розуміння прав людини та діяльності органів державної влади. Отже, практика Конституційного Суду України відіграє важливу роль у впровадженні європейських правових цінностей в Україні та підтримує процес європейської інтеграції держави.

Підсумовуючи, слід наголосити, що імплементація правничої термінології ЄСПЛ у практику Конституційного Суду України — це стратегічний шлях до модернізації українського конституційного правосуддя. Мовно-концептуальна точність рішень стає фундаментом ефективного захисту прав людини та побудови сучасної правової держави, що є критично важливим на шляху інтеграції до Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Лазарєв В. В. Імплементація правничої термінології ЄСПЛ у рішеннях Конституційного Суду України. Аналітично-порівняльне правознавство. 2026. № 2. Ч. 1. С. 144–148. URL: https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/441. Дата звернення: 06.06.2026.
2. Рабінович С. П. Правова невизначеність в актах конституційного судочинства: pro et contra. Український часопис конституційного права. 2017. Вип. 1. С. 44–49. URL: https://www.constjournal.com/pub/1-2017/pravova-nevyznachenist-aktakh-konstytutsiinoho-sudochynstva-pro-contra/. Дата звернення: 06.06.2026.

3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) частин першої, третьої статті 40 Кодексу цивільного захисту України від 20 червня 2019 року № 6-р/2019. Офіційний вебпортал Конституційного Суду України. URL: https://ccu.gov.ua/docs/2810. Дата звернення: 10.06.2026.
4. Щербанюк О. Принципи права в аргументації рішень конституційних судів. Вісник Конституційного Суду України. 2021. № 5. С. 102–109. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/shcherbanyuk_visnyk_ksu_5_2021.pdf. Дата звернення: 06.06.2026.
5. Козюбра М. І. Верховенство права в українському конституційному судочинстві: проблеми та перспективи. Право України. 2010. № 4. С. 10–25. URL: https://pravoua.com.ua/storage/files/magazines/files/content-pravoukr-2010-3-pravoukr_2010_3-1.pdf. Дата звернення: 07.06.2026.
6. Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) у справі за конституційною скаргою Алексеєнка Кирила Олександровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини другої статті 22 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 3 квітня 2024 року № 4-р(II)/2024. Офіційний вебпортал Конституційного Суду України. URL: https://ccu.gov.ua/docs/3429. Дата звернення: 09.06.2026.

Однорал Дарія Леонідівна, *здобувач вищої освіти ступеня бакалавра 2 курсу спеціальності «Право» Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ*
Науковий керівник:
Тригубенко Галина Василівна, *кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КУРС УКРАЇНИ ЯК КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРІОРИТЕТ ДЕРЖАВНОГО РОЗВИТКУ

Сучасний етап розвитку України характеризується глибокими політичними, правовими та соціально-економічними трансформаціями, спрямованими на утвердження демократичних цінностей, верховенства права та забезпечення належного рівня захисту прав і свобод людини. Одним із ключових напрямів державної політики України є реалізація євроінтеграційного курсу, який набув статусу конституційного пріоритету та визначає стратегічний вектор розвитку держави. Особливого значення зазначений напрям набуває в умовах